

LUNDS UNIVERSITET

Campus Helsingborg

Institutionen för
service management och tjänstvetenskap

RIKTLINJER FÖR FORSKARUTBILDNING I TJÄNSTEVETENSKAP

Revidering fastställd av styrelsen för service management och tjänstvetenskap den 7 juni 2017. Dnr STYR 2017/960

De första doktoranderna i tjänstvetenskap antogs våren 2006. Vår ambition vid institutionen för service management och tjänstvetenskap är att anta minst en ny doktorand varje år. Som nybliven doktorand kan det ta lite tid innan man får en överblick över hur institutionen, samhällsvetenskapliga fakulteten och Lunds universitet är organiserat. Vi har därför sammanställt och reviderat några översiktliga riktlinjer för vår forskarutbildning. Dessa riktlinjer bygger bland annat på den allmänna studieplanen för utbildning på forskarnivå som finns för institutionen (se hemsida <http://www.ism.lu.se/index.php?id=541>), och fakultetens föreskrifter (se hemsida <http://www.sam.lu.se/forskning/forskarutbildning>), men riktlinjerna fungerar också som ett vägledande dokument för rådande praxis kring de rutiner som etablerats för forskarutbildningen i tjänstvetenskap.

Vid vår institution har den forskarutbildningsansvarige det övergripande ansvaret för innehållet i utbildningen, medan prefekten ansvarar för doktorandanställningen och antagning till forskarutbildning (antagningsprocessen delegerad till forskarutbildningsansvarig). Den administrativa studierektorn koordinerar förhållandet mellan studier och anställning i samverkan med ansvarig för forskarutbildningen och prefekt. Bland doktoranderna vid institutionen finns även en utsedd doktorandrepresentant och varje nyantagen doktorand får inledningsvis en egen mentor bland doktoranderna.

För mer övergripande information kring forskarutbildningens organisation hänvisar vi till fakultetens och universitetets policy kring forskarutbildning, doktorandkåren, doktorandombudsmannen samt doktorandhandboken (<http://www.doktorandhandboken.nu/>).

Forskningsområdet

Forskarutbildningen i tjänstvetenskap är ett tvärvetenskapligt forskningsområde.

Utbildningen fokuserar på tjänster och deras koppling till mellanmännsliga relationer och de ekonomiska, kulturella och sociala processer som dessa genereras ur och är förankrade i. Forskning inom tjänstvetenskap kan inkludera, men är inte begränsat till, perspektiv som problematiserar ledarskaps- och styrningsfrågor i förhållande till serviceverksamheter, produktionen och konsumtionen av tjänster och deras ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenser samt olika aspekter av tjänsters organisering, struktur och komplexitet.

Tjänstvetenskap som forskningsområde kan betraktas som vetenskapliggörandet av omvandlingen från industri- till tjänstesamhälle med ekonomisk och sociokulturell tyngdförskjutning från varuproduktion till tjänsteproduktion. Behovet av att förstå och förklara den ekonomiska, kulturella, miljömässiga, rumsliga och sociala komplexitet som tjänster uppvisar i vårt samhälle växer. Mot denna bakgrund blir den tvärvetenskapliga ansatsen i forskningen som bedrivs inom detta område av stor vikt. Ett övergripande mål är att institutionen för service management och tjänstvetenskap ska vara en vital och ledande miljö för tvärvetenskaplig forskning om tjänster.

Utbildningen

Syftet med forskarutbildningen är att ge fördjupade kunskaper i tjänstvetenskap och att utbilda självständiga och kritiska forskare. Utbildningen leder till filosofie doktorsexamen, och omfattar fyra års studier (240 högskolepoäng) på heltid, eller till licentiatexamen och omfattar då två års studier (120 högskolepoäng) på heltid. Utbildningen kan bedrivas på deltid (minst halvtid) och omfattar då maximalt 8 år. Man har som doktorand rätt, men inte skyldighet, att avlägga licentiatexamen (120 högskolepoäng) som etapp i forskarutbildningen. Om man blivit antagen som licentiat måste man efter examen söka in till forskarutbildningen på nytt om man vill fortsätta mot doktorsexamen.

De 240 högskolepoäng är fördelade på en avhandlingsdel (165 högskolepoäng) och en kursdel (75 högskolepoäng). Av dessa 75 högskolepoäng utgörs 52,5 högskolepoäng av obligatoriska studier och 22,5 högskolepoäng av icke-obligatoriska kurser som väljs i samråd med handledare. (Se vidare rev Studieplan vad gäller fördelningen mellan kurser i licentiatexamen.) Undervisningen vid institutionen ges i form av kurser och seminarier samt handledning.

Av de obligatoriska 52,5 högskolepoäng ska 30 högskolepoäng omfattas av metod (såväl kvalitativ som kvantitativ). Balansen mellan kvalitativa och kvantitativa metodkurser görs

utifrån forskningsområdet i samråd med handledare. 15 högskolepoäng utgörs av tjänstvetenskap och 7,5 högskolepoäng utgörs av vetenskapsteori. De obligatoriska 15 högskolepoäng i tjänstvetenskap ges regelbundet vid vår egen institution. Av de återstående 22,5 högskolepoäng får högst 15 högskolepoäng läsas i form av individuella litteraturkurser. Även dessa kurser väljs/utvecklas i samråd med handledare (inklusive val av examinator).

Av de resterande kurspoängen utöver de obligatoriska finns dessutom möjlighet att i samråd med handledare erhålla max 7,5 högskolepoäng som utgörs av presentation av forskningsresultat i vetenskapliga sammanhang (seminarier, workshops, konferenser). Normalt sett ger en sådan presentation 1,5 högskolepoäng. Alla kurser skrivs in och motiveras i den individuella studieplanen.

Som doktorand är det viktigt att man kan planera sitt avhandlingsarbete och ha en framförhållning vad gäller kursdel och avhandlingsarbete. En sådan framförhållning kräver dock en viss flexibilitet i planeringsarbetet eftersom doktorandkurser ofta ges med viss oregelbundenhet. Det förväntas därför att man som doktorand håller sig uppdaterad om kursutbudet vid såväl den egna institutionen som vid fakulteten. Vi ser också gärna att man läser kurser vid andra lärosäten inom och utanför Sverige.

Som doktorand kan man delta i institutionsarbetet, exempelvis undervisning och administration, i en omfattning om maximalt 20 %. Institutionsarbetets organisering och omfattning planeras i dialog mellan doktorand, handledare och institutionsledning.

Utbildningstiden/studiefinansieringen ska då förlängas i motsvarande mån. I samband med utlysningen skall det ha angetts om institutionstjänstgöring kan bli aktuellt inom anställningen som doktorand.

Det finns ett krav vid Lunds universitet att doktorander ska genomgå två veckors (motsvarande 3 högskolepoäng) högskolepedagogisk kurs under sin forskarutbildning för att bli behöriga att undervisa. För att bli behörig att söka lektorstjänst vid Lunds universitet krävs fem veckors (motsvarande 7,5 högskolepoäng) högskolepedagogisk utbildning eller motsvarande. Det kan därmed vara en anledning för doktorander att överväga möjligheten till högskolepedagogisk utbildning under tiden för sin forskarutbildning. Universitetet erbjuder regelbundet högskolepedagogiska kurser. De obligatoriska två veckornas högskolepedagogisk kurs ger vid vår institution möjlighet till förlängning av anställningen med tio dagar, men doktoranderna har också möjlighet att istället räkna dem som kurspoäng inom ramen för kursdelen i forskarutbildningen. Doktoranden kan tillgodoräkna sig högskolepedagogiska kurser inom ramen för kursdelen i forskarutbildningen med max 7,5 högskolepoäng. Om de två obligatoriska veckornas högskolepedagogiska kurser tas ut som

förlängning kan doktoranden räkna in max 4,5 högskolepoäng (motsvarande 3 veckor) i kursdelen. Planering och organisering av pedagogiska kurser sker i dialog mellan doktorand och handledare.

Doktorander som utför specifika uppdrag för studentorganisationer eller som representant för universitetsorgan har rätt till förlängning av anställningen enligt rektorsbeslut:

<http://www.medarbetarwebben.lu.se/sites/medarbetarwebben.lu.se/files/forlangning-doktorandanstallning-utbildningsbidrag-061019.pdf>

Doktorander som är representanter i formella institutionsorgan har rätt till förlängning av anställningen enligt följande:

- Ledamot i institutionsstyrelsen med sju dagar/år
- Doktorandrepresentant i handledarkollegiet med fem dagar/år
- Doktorandrepresentant i jämställdhetsgruppen med två dagar/år

Vid Lunds universitet tillämpas en lönestege utifrån s.k etapplyft, då doktoranden har uppnått 60, 120 och 180 högskolepoäng. Vid institutionen för service management och tjänstvetenskap räknas första etappen efter det första obligatoriska seminariet, alternativt senast ett år efter påbörjad forskarutbildning (vid heltidsstudier). De övriga två etapplyften sker efter mittseminariet respektive slutseminariet.

Handledare

Doktoranden har rätt till handledning under en tid som motsvarar heltidsstudier under fyra år. Varje doktorand ska ha en docentkompetent huvudhandledare och minst ytterligare en handledare. Huvudhandledaren utses av forskarutbildningsansvarig i samråd med den nyantagna doktoranden och med projektledare för externfinansierade projekt då detta är aktuellt. Inom 6 månader ska doktoranden inkomma med önskemål om ytterligare handledare. Här är det viktigt att betona att doktorandernas önskemål både vad gäller huvudhandledare och handledare beaktas i största möjliga utsträckning. En doktorand som begär det har alltid rätt att byta handledare.

Vad gäller finansiering av doktorandtjänster kan detta se ut på olika sätt. Man kan vara finansierad av fakultetsmedel eller av externa projektmedel. Man kan också vara kkommundoktorand eller industridoktorand. I takt med minskade fakultetsmedel blir det allt vanligare med externt finansierade doktorandtjänster, så kallade projektdoktorander. Här är det vanligt att projektledaren/projektledarna också är handledare för den eller de

doktorander som ingår forskningsprojektet. Som externfinansierad doktorand i sådana projekt är det viktigt att vara uppmärksam på att man har samma rättigheter och skyldigheter som alla forskarstuderande vid institutionen. Vad gäller handledning av doktorand som rekryterats genom ett externfinansierat projekt rekommenderas att minst en av handledarna inte är verksam inom det aktuella projektet.

Den individuella studieplanen

I samband med att man antas till forskarutbildningen ska det snarast upprättas en individuell studieplan. Den individuella studieplanen är ett dokument som reglerar doktorandens, handledarens och institutionens åtaganden och ansvar. Studieplanen upprättas av doktorand och handledare i samråd med ansvarig för forskarutbildningen. Prefekten ansvarar för arkiveringen av de individuella studieplanerna och dessa ska revideras varje år. Den individuella studieplanen är, förutom avhandlingen, ett av de viktigaste dokumenten under forskarutbildningen. Här formulerar doktoranden sitt avhandlingsämne, sitt syfte och sina forskningsfrågor. Här nedtecknas en översiktlig tidsplan per år för forskarutbildningen, planerade kurser, avhandlingsarbete, institutionsarbete, försörjningsplan, beräknad tidpunkt för disputation, uppgifter om handledare samt handledningens omfattning. Varje år följs studieplanen upp av handledare och doktorand tillsammans med ansvarig för forskarutbildningen. Om den forskarutbildningsansvarige också fungerar som handledare, är det prefekten som i dessa fall följer upp den individuella studieplanen. Prefekten undertecknar och ansvarar för att individuella studieplaner upprättas för samtliga forskarstuderande.

Handledare och doktorand har gemensamt ansvar för att följa upp den individuella studieplanen. Senast i samband med den årliga genomgången ska båda parter uppmärksamma eventuella problem och gemensamt vidta åtgärder för att komma till rätta med dessa (se även "Föreskrifter för utbildningen på forskarnivå vid samhällsvetenskapliga fakulteten" Dnr S 2012/118). Om en doktorand i väsentlig utsträckning inte följer sina åtaganden enligt den individuella studieplanen kan beslut fattas om att doktoranden inte längre har rätt till handledning och andra resurser för utbildningen (HF 6:30). Handledare som konstaterar ett sådant åsidosättande av åtaganden enligt den individuella studieplanen ska, om det inte går att komma till rätta med problemen på annat sätt, anmäla detta skriftligt till prefekt och forskarutbildningsansvarig. Doktoranden ska ges möjlighet att yttra sig. Därefter avgör prefekt i samråd med forskarutbildningsansvarig om man ska föreslå fakultetsstyrelsen att besluta om indragning av resurser. Fakultetsstyrelsen ska pröva om institutionen fullgjort sina skyldigheter gentemot den forskarstuderande. Doktoranden kan

anhålla hos fakultetsstyrelsen om att få tillbaka rätten till handledning och övriga resurser (HF 6:31).

Seminarier och det vetenskapliga samtalet

En forskarutbildning innebär ett aktivt deltagande i olika former av vetenskapliga samtal. Vi rekommenderar att man under doktorandtiden har presenterat sin forskning och/eller sina resultat vid minst fem sådana tillfällen (utöver de tre obligatoriska seminarietillfällena). Minst två av dessa presentationer bör vara vid formellt deltagande vid konferens eller workshop. Vi rekommenderar också att doktoranden gör minst en forskningspresentation vid en annan institution eller lärosäte. Planering och uppföljning av aktivt deltagande i det vetenskapliga samtalet sker i samråd med handledare.

För hela Lunds universitet gäller att aktivt deltagande i seminarieverksamhet ska vara en väsentlig del av forskarutbildningen. Vid institutionen för service management och tjänstvetenskap organiseras varje termin ett gemensamt forskarseminarium där alla medarbetare ges möjlighet att följa den vetenskapliga, metodologiska och pedagogiska utvecklingen och debatten inom ämnesområdet. Här presenteras aktuell forskning och nya forskningsresultat, och det förväntas att alla forskarstuderande deltar aktivt i dessa återkommande forskarseminarier. Som nybliven doktorand får man nödvändig inblick i de teorier och metoder som olika forskare och lärare arbetar med, och under avhandlingsarbetets gång är dessa seminarier ett viktigt forum där man presenterar sina resultat. De forskarstuderande i tjänstvetenskap utgör på olika sätt vår forskningsfront och de gemensamma seminarierna blir därför också en viktig mötesplats och en lärandesituation för alla medarbetare.

Avhandlingen

Doktorsavhandlingen kan utformas på två olika sätt. Antingen som ett enhetligt och sammanhängande arbete, en monografi, eller som en sammanläggning av vetenskapliga uppsatser, en sammanläggningsavhandling.

En avhandling som skrivs som en *monografi* utformas som en bok med olika kapitel. Kapitelindelning och disposition av texten avgörs av doktoranden i samråd med handledare, men avhandlingen ska innehålla syfte och frågeställningar, översikt av relevant forskning, teori, metod och metodologi, analys och resultat. En monografi för en doktorsavhandling omfattar normalt ca 200 sidor som tryckt bok. Monografier är i regel ensamförfattade, men det är i princip möjligt för två doktorander att samförfatta en monografi. I så fall måste de olika författarnas bidrag klargöras tydligt i avhandlingen, och samförfattarintyg lämnas in.

En licentiatavhandling i form av en monografi har samma form som en doktorsavhandling, men då en licentiatavhandling utgör hälften av poängen för en doktorsavhandling anpassas krav och omfång efter detta.

En *sammanläggningsavhandling* är en avhandling som består av ett antal vetenskapliga uppsatser som är innehållsmässigt fristående, men relaterade till samma problemkomplex, samt en sammanfattande rambeskrivning av dessa, en s.k ”kappa”. Tillsammans ska de utgöra en helhet. Vid bedömningen av avhandlingen görs en sammantagen bedömning av kappans kvalitet, uppsatsernas antal och kvalitet, och omfattningen av doktorandens bidrag till uppsatserna.

En sammanläggningsavhandling bör bestå av minst fyra vetenskapliga uppsatser. Med uppsats avses en artikel i en vetenskaplig tidskrift men även kapitel i antologi eller del av en monografi. Minst två av uppsatserna ska vara accepterade för publicering vid tidpunkten för disputationen och övriga uppsatser ska ha fått starka indikationer på att vara publiceringsfärdiga. Uppsatserna ska vara publicerade eller publicerbara i välrenommerade vetenskapliga tidskrifter med kollegial granskning eller i böcker med hög vetenskaplig standard.

Minst en av uppsatserna ska vara ensamförfattad av doktoranden. I samförfattade verk ska arbetsfördelningen mellan författarna vara dokumenterad, antingen i de enskilda artiklarna eller i kappan. Innan disputationen ska doktoranden dessutom ha lämnat in ett medförfattarintyg. För riktlinjer om vad som meriterar till medförfattarskap rekommenderas de s.k Vancouverreglerna som en vägledning -

http://www.research.mq.edu.au/about/research@macquarie/policies_procedures_and_conduct/documents/Vancouver.pdf. Om flera uppsatser är samförfattade ska doktorandens bidrag totalt sett framstå som övervägande. Doktoranden ska vara ensamförfattare till den s.k kappan.

En riktlinje för kappans omfattning är 20 000-40 000 ord. I kappan sätts de enskilda uppsatserna in i ett övergripande sammanhang och deras inbördes relation och samlade bidrag klargörs. Här redovisas också avhandlingens övergripande syfte och frågeställningar, och normalt sett teoretiska utgångspunkter, redogörelse för och diskussion kring metod, metodologi och empiri.

En licentiatavhandling i form av en sammanläggningsavhandling består av en kappa och minst två uppsatser. Minst en av uppsatserna ska vara accepterad för publikation vid tidpunkt för det avslutande seminariet och övriga uppsatser ska ha fått starka indikationer på att vara publiceringsfärdiga. Minst en uppsats ska vara ensamförfattad av doktoranden. För

övrigt gäller samma riktlinjer som för en doktorsavhandling, men då en licentiatavhandling utgör hälften av poängen för en doktorsavhandling anpassas kraven efter detta.

Avhandlingsarbetets framåtskridande säkerställs och kvalitetssäkras bland annat genom tre seminarier.

Som nybliven doktorand är det viktigt att under den första tiden fokusera avhandlingens upplägg och forskningsfrågor. Därför ska det första seminariet, *presentationsseminariet*, i normalfallet genomföras sex månader efter antagning till forskarutbildningen. Vid det här seminariet ska doktoranden presentera syfte, forskningsfrågor och kunskapsbidrag vad gäller den planerade avhandlingen i relation till aktuellt forskningsområde, teoretiska utgångspunkter och metodologiska överväganden. En forskare vid institutionen utses som läsare.

Det andra seminariet, *mellanseminariet*, ska hållas efter ungefär två års heltidsstudier. Här förväntas man redogöra för de resultat som de valda teoretiska utgångspunkterna, forskningsfrågorna och metodologin utmynnat i så långt. Minst ett färdigt avsnitt ska presenteras från den avhandlande delen. Det ska genom detta avsnitt vara möjligt att bedöma avhandlingens kvalitet och genomförbarhet. Den text som skickas ut bör vara relativt omfattande och två forskare vid institutionen utses som läsare.

Det tredje seminariet, *slutseminariet*, ska genomföras när uppskattningsvis sex månaders arbete kvarstår av avhandlingsarbetet. Vid det här seminariet presenterar doktoranden sin avhandling som en, till väsentliga delar, färdig produkt. Seminariebehandlingen är till för att kvalitetssäkra och ge nödvändig feedback inför färdigställandet av avhandlingen. Två opponenter utses för att läsa, kommentera och diskutera manuset. En av dessa opponenter ska vara från annan institution eller lärosäte. Såväl den externa som den interna opponenter ska senast tre veckor efter seminariet inkomma med ett skriftligt omdöme som innehåller reflektioner, kritik och rekommendationer kring avhandlingsmanuset. Ingen av opponenterna kommer att utses som opponenter vid den slutliga disputationen. Däremot kan de komma att ingå i betygsnämnden.

Efter genomfört slutseminarium och innan disputation anlitas en tredje läsare för att kvalitetssäkra manus inför disputation och ge en rekommendation om manusets status till doktorand, handledare och forskarutbildningsansvarig.

I samband med färdigställandet av avhandlingen bör man som doktorand även söka tryckbidrag, säkerställa språkgranskning och/eller översättning. På institutionens hemsida finns dokument att hämta gällande sådana rutiner. Huvudhandledaren har ansvar för att boka disputationsdatum på fakulteten och att i samråd med forskarutbildningsansvarig och prefekt ta fram förslag på opponenter och betygsnämnd. Det är prefekten som lämnar dessa

förslag vidare till fakulteten för godkännande. Det åligger doktoranden att i god tid före tryckning skaffa ISBN till avhandlingen, lämna avhandlingsmanus till tryckning, lämna den tryckta avhandlingen till fakulteten, registrera avhandlingen elektroniskt, skicka ut en pliktupplaga samt spika avhandlingen – allt enligt de rutiner som anslås på hemsidan av administrativ studierektor.

Organisering av forskarutbildningen

Att både vara anställd och antagen till en utbildning innebär i olika avseenden en speciell situation. Som anställd vid universitetet omfattas man av vissa avtal och som forskarstuderande har man också vissa rättigheter och skyldigheter. Här bör man vara uppmärksam på sådant som gäller till exempel semester och den egna löneutvecklingen. Det är viktigt att man som nyantagen doktorand orienterar sig i hur Lunds universitet och den samhällsvetenskapliga fakulteten är organiserad. Fakulteten erbjuder regelbundet introduktionsdagar för nyantagna doktorander. Det är fakultetsstyrelsen vid samhällsvetenskaplig fakultet som har det övergripande ansvaret för forskarutbildningen. Styrelsen har delegerat till prefekterna att genomföra antagningen till forskarutbildningen, fastställa individuella studieplaner, utse examinatorer inom forskarutbildningen och att utse handledare. Vid vår institution omfattar uppdraget som ansvarig för forskarutbildningen att genomföra antagning till forskarutbildning (formellt beslut fattas av prefekt), leda handledarkollegiet, utse examinatorer (formellt beslut fattas av prefekt) och handledare samt säkerställa dialogen mellan handledare och doktorand. Prefekten följer upp de individuella studieplanerna i samråd med handledare och forskarutbildningsansvarig. Fakulteten har dock det yttersta ansvaret för forskarutbildningen och fattar vid oenighet beslut om den individuella studieplanen.